

Гаврилко П.П., Колодійчук А.В.

ЛОГІСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА СФЕРИ СІЛЬСЬКОГО АГРАРНОГО ТУРИЗМУ

Наведено дефініцію логістики суб'єкта підприємництва сфери сільського аграрного туризму. Розглянуто основні чинники, які негативно впливають на впровадження логістики в туристичному секторі економіки України. Окреслено базові завдання логістики матеріально-технічного забезпечення суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму. Визначена сутність інформаційної логістики в сільському аграрному туризмі. Розглянуто три складові послуг у туристичному бізнесі. Охарактеризована логістика складських систем та логістика збуту туристичних продуктів сільського аграрного туризму. Визначено основні етапи обґрунтування механізмів логістичного управління суб'єктом підприємництва сфери сільського аграрного туризму.

Ключові слова: туристичне підприємництво, логістика, сільський аграрний туризм, інформаційна інфраструктура, логістична система, туристичний продукт, матеріально-технічне забезпечення.

Постановка проблеми. Останнім часом на селі посилюються прояви негативних процесів: катастрофічне скорочення чисельності сільського населення, потенційними наслідками якого є руйнування поселенської мережі, зміни процесів старіння жителів сільських територій; недовиробництво продукції сільського господарства, що загрожує запустінням сільськогосподарських угідь, деградацією аграрного сектора, продовольчою небезпекою тощо; наростання вже існуючих соціальних проблем; відмирання сільської культури, звичаїв, традицій. Розв'язання проблем сільських територій лежить у площині розширення позааграрних напрямів діяльності, серед яких важлива роль відводиться туристичній підприємницькій діяльності в аграрній сфері. Сільський аграрний туризм один із засобів подолання багатьох сільських проблем. Розвиток туризму в аграрній сфері стимулює як форми сімейного господарювання, так і мале підприємництво; вирішує низку гострих соціальних проблем, зокрема, масового безробіття, закордонного заробітчанства, збереження етнокультурної самобутності історичних регіонів нашої держави тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання розвитку сільського аграрного туризму присвячені праці О.В. Ареф'євої, В.П. Васильєва, П.А. Горішевського, А.Ю. Єременко, Н.Є. Кудли, Н.В. Липчук, С.В. Мельни-

ченко, М.Й. Рутинського, В.К. Терещенка, Т.І. Ткаченко та інших. Однак, враховуючи їхні плідні теоретичні та практичні напрацювання щодо визначення, організації й управління діяльністю підприємств сільського аграрного туризму, існує низка невирішених проблем управління туристичною підприємницькою діяльністю в аграрній сфері, які потребують подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета статті – визначити основні види логістики в управлінні суб'єктами туристичного підприємництва в сфері сільського аграрного туризму.

Опис основного матеріалу дослідження. У туризмі логістика розглядається як "управління продуктовими потоками туристичних підприємств, що включає раціональну організацію формування, збуту та споживання туристичного продукту і супроводження цих процесів проходженням інформаційних потоків" [6]. Логістика в сільському аграрному туризмі виконує кілька функцій, які поділяються на такі види: логістика ресурсної бази, логістика суб'єкта підприємництва сфери сільського аграрного туризму, яка включає логістику матеріально-технічної бази, інформаційну логістику на вхідному потоці; виробничу логістику, що передбачає безпосереднє формування та створення туристичного продукту сільського аграрного туризму; логістику транспортних систем для ефективного обслуговування руху туристичних потоків, логістику екскурсійного обслуговування та супутніх послуг у сільському аграрному туризмі, логістику складських систем для зберігання запасів, що будуть використані у процесі надання

© Гаврилко Петро Петрович, к.е.н., професор, директор Ужгородського торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Колодійчук Анатолій Володимирович, к.е.н., доцент Ужгородського торговельно-економічного інституту КНТЕУ

туристичних послуг, і логістика збуту туристичних продуктів, яка охоплює розподіл, просування та визначення каналів реалізації готової продукції.

Початковою та програмуючою ланкою розвитку туризму мають бути рекреаційно-туристичні ресурси, відповідно до логістичного потенціалу (пропускної спроможності), за якими слід визначати потоки туристів, а їхні потреби в комплексі необхідних послуг (проживання, харчування, перевезення, інформаційно-програмний супровід) мають забезпечуватися розвитком відповідної матеріально-технічної бази туризму.

Логістику туристичного підприємства розглядають як один із засобів ефективного менеджменту в туризмі. Логістика суб'єкта підприємництва сфери сільського аграрного туризму визначається як специфічна діяльність у сільському аграрному туризмі, сутність якої полягає у плануванні, управлінні та контролі процесів, що здійснюються у процесі розробки туристичного продукту, його формуванні та доведенні у готовому вигляді до споживача згідно з його інтересами і вимогами. Логістика суб'єкта туристичного підприємництва в аграрній сфері – це ефективний підхід до управління туристичними, інформаційними, фінансовими потоками та потоками послуг у сільському аграрному туризмі.

Впровадженню логістики в туристському секторі економіки України протидіє негативний вплив низки чинників, основними з яких є:

1) низька в цілому по країні договірна дисципліна і відсутність чітких законодавчих визначень таких базових понять, як, наприклад, туристичний сервіс, якість обслуговування в туризмі тощо;

2) наявність ситуацій, коли за порушення договірних зобов'язань з реалізації туристичного продукту не визначена відповідальна особа або організація за невиконання або неналежне їх виконання;

3) закритість українського бізнесу для іноземних інвестицій, підприємців та ін.;

4) потужний тиск зовнішньоекономічних чинників на стійкість курсу гривні, стабілізацію цін та ін.

Базовими завданнями логістики матеріально-технічного забезпечення суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму є:

1. Встановлення оптимальних термінів заготівлі сировини, продовольчих і непродовольчих товарів, устаткування, запчастин для ефективного функціонування суб'єктів підприємни-

цтва сфери сільського аграрного туризму.

2. Забезпечення точного співвідношення між кількістю поставок готової продукції та потребами в них.

3. Дотримання вимог до якості товарів, що закупаються для участі у формуванні туристичного продукту сільського аграрного туризму.

Логістика матеріально-технічного забезпечення має займатися організацією пошуку та закупівлею необхідних товарів відповідної якості й за мінімальними цінами. На оптимізацію заготівельного логістичного ланцюжка впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. До зовнішніх слід віднести відносини підприємців із кредиторами та постачальниками. Внутрішні фактори пов'язані з різним розумінням оптимальної діяльності ланок ланцюжка, необхідністю пошуку економічних компромісів між різними підрозділами фірм.

Успішне здійснення закупівель передбачає наявність широкого спектра інформації про стан ринків. Для дослідження ринку регулярно відбирають та оцінюють детальну інформацію з метою визначення місткості ринку і створення передумов для оптимізації закупівель. Сутність інформаційної логістики в сільському аграрному туризмі полягає в організації потоків даних, що супроводжують туристичний потік, і є істотною ланкою, яка пов'язує постачання, виробництво і збут. Під інформаційною інфраструктурою логістичної системи в сільському аграрному туризмі розуміють сукупність взаємопов'язаних засобів і методів, що забезпечують підготовку інформації, а саме: збір даних та їх первинна обробка, контроль достовірності, зберігання та передача інформації, її оновлення, коригування та презентація.

Транспортні послуги – один з основних видів послуг у туризмі. На них припадає й основна частка в структурі ціни туру. Залежно від тривалості й дальності подорожі ця частка здебільшого коливається від 20 до 60%. Головними завданнями, що вирішує транспортна логістична система, є координація транспортного обслуговування споживачів за їхніми замовленнями. Це потребує комплексного підходу для виконання всіх умов перевезення та доставки з мінімізацією транспортних витрат. Вирішення цього комплексного завдання можливе завдяки логістиці.

У туристичному бізнесі розрізняють три складові туристичних послуг:

1. Основні послуги – регламентуються договором і охоплюють не менше двох послуг (як правило, це транспортування, проживання і харчування).

2. Додаткові послуги – надаються за окрему плату (екскурсії, культурно-оглядові заходи, атракції і визначають ту суму (в грошовому еквіваленті), яку залишає турист у місцях відвідування. Надання додаткових послуг забезпечують підприємства, що спеціалізуються на туризмі та є виробниками, наприклад, сувенірної та літературно-картографічної продукції, товарів для відпочинку, медикаментів тощо, а також екскурсоводи, гіді, аніматори, журналісти, страхові компанії, кредитні інституції, пункти прокату туристичного спорядження, навчальні заклади з підготовки кадрів для туризму, інститути маркетингових досліджень, дипломатичні представництва.

3. Супутні послуги надають підприємства, які певною мірою є залежними від туризму – це виробники спортивних товарів, одягу (для відпочинку і туризму), фототоварів, косметичних засобів; підприємства громадського харчування, салони краси; підприємства, що надають торгові, інформаційні, тренерські, медичні послуги та зв'язок, а також культурно-просвітницькі заклади.

На ринку логістичних послуг у сільському аграрному туризмі спостерігається тенденція до зростання вимог споживачів до комплексності та якості послуг.

У сфері туристичних послуг ключовими моментами якості логістики є: гарантія надання туристичних послуг за будь-яких умов; реальна можливість реформування туристичного продукту за першою вимогою замовника; наявність широкого спектра пропозицій туристичних послуг у логістичній системі; стабільність матеріально-технічного забезпечення клієнтів під час споживання туристичних послуг, максимальна відповідність за виконання замовлень відповідно до вимог клієнтів; об'єктивність цін на логістичні туристичні послуги; регулярність інформування клієнтів про рівень і структуру витрат на логістичне обслуговування; наявність у логістичній системі можливостей надання постійним клієнтам прихованих знижок у вигляді логістичних туристичних послуг, які надаються безкоштовно; забезпечення високої якості презентацій туристичних послуг.

Для зберігання товарів і запасів деякими суб'єктами підприємництва сфери сільського аграрного туризму відведені відповідні склади. Підприємець несе певні витрати, пов'язані з утриманням складів і здійсненням складських операцій.

Логістичний процес на складі суб'єкта підприємництва сфери сільського аграрного туризму

є сукупністю таких етапів: постачання запасів продовольчих і непродовольчих товарів; контролю за постачаннями; розвантаження і приймання вантажів; внутрішньоскладського транспортування вантажів; складування і зберігання вантажів; інформаційного обслуговування складу; забезпечення обслуговування необхідними товарними запасами процесу надання туристичних послуг.

Логістика збуту туристичних продуктів – це невід'ємна частина загальної логістичної системи, що забезпечує найбільш ефективну організацію розподілу туристичних продуктів сфери сільського аграрного туризму. Просування туристичного продукту включає в себе комплекс заходів, спрямованих на його реалізацію: рекламування турів по телебаченню, радіо, на плакатах, рухливих засобах транспорту (трамваї, троллейбуси та ін.); участь у спеціалізованих виставках, ярмарках; видання каталогів, буклетів, настінних, кишенькових календарів та ін.

Подолання проблем неузгодженості підприємницьких процесів зі змінами навколишнього середовища можливе за умов використання науково обґрунтованих підходів до управління суб'єктами підприємництва на основі процесно-системного аналізу його діяльності.

Основні етапи обґрунтування механізмів логістичного управління суб'єктом підприємництва сфери сільського аграрного туризму є такі:

- моніторинг діючої системи механізмів управління суб'єктом туристичного підприємництва в аграрній сфері на сучасному етапі ринкових перетворень;

- розробка стратегії логістичного управління на основі прогнозування основних закономірностей логістичної діяльності;

- обґрунтування і конкретизація моделей оцінки, контролю та прогнозування ефективності логістичної діяльності суб'єкта туристичного підприємництва в аграрній сфері, що забезпечать інформаційну базу для підготовки та високої оперативності прийняття управлінських рішень і проведення дійового контролю за ходом їх виконання;

- визначення системи заходів і способів запровадження нових методів і технологій у практиці логістичного управління за принципом сукупного результату.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розглянуто концептуальні положення розвитку логістики суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму, що передбачають необхідність створення дійової логістичної системи з врахуванням особливостей всіх

галузей логістики суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму, а саме: виробництва туристичних продуктів, матеріально-технічного забезпечення, інформаційної інфраструктури, транспортування, екскурсійного обслуговування та супутніх послуг, складських

систем, збуту туристичного продукту. Така логістична система дозволить впровадити комплексне управління потоковими процесами, що є одним із найважливіших напрямів у забезпеченні високого конкурентного статусу суб'єкта підприємництва в туристичній галузі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєв В.П. Особливості розвитку сільського туризму в Україні, або про невикористані можливості українського села / В.П. Васильєв // Дім, сад, город, 2010. – № 1. – С. 43 – 49.
2. Воронин А.В. Использование кластерного анализа для выбора локальных стратегий / А.В. Воронин // Проблемы и перспективы управления экономикой и маркетингом в организации. – №1. – 2001. Электронный ресурс – Режим доступа: <http://perspectives.utmn.ru/No1/text02.shtml>
3. Герасименко В.Г. Основи туристичного бізнесу: навч. посібник. / В.Г. Герасименко. – Одеса: Чорномор'я, 1997. – 160 с.
4. Гонтаржевська Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні: навчальний посібник. / Л.І. Гонтаржевська. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – 180 с.
5. Горішевський П.В. Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі: підручник / П.В. Горішевський, В.П. Васильєв, Ю.В. Зінко. – Івано-Франківськ: Місто-Н, 2003. – 158 с.
6. Михайліченко Г. Класифікація засобів розміщення туристів у сільській місцевості / Г. Михайліченко // Вісник КНТЕУ, 2003. – № 6. – С. 97 – 103.
7. Молнар О.С. Функції та структура туристично-рекреаційного комплексу регіону / О.С. Молнар, В.В. Сержанов, Ф.А. Вазинський // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка : збірник наукових праць. – 2008. – Вип. 26. – С. 30 – 36.

REFERENCES

1. Vasylyev, V. P. (2010). Osoblyvosti rozvytku sil's'koho turyzmu v Ukrayini, abo pro nevykorystani mozhlyvosti ukrayins'koho sela [Features of rural tourism development in Ukraine, or about the untapped opportunities of the Ukrainian village]. Dim, sad, horod – Home & Garden, 1, 43-49. [in Ukrainian].
2. Voronin, A. V. (2001). Ispol'zovaniye klaster'nogo analiza dlya vybora lokal'nykh strategiy [Using of cluster analysis to select local strategies]. Problemy i perspektivy upravleniya ekonomikoy i marketingom v organizatsii – Problems and perspectives of managing the economy and marketing in the organization, 1. Retrieved from <http://perspectives.utmn.ru/No1/text02.shtml> [in Russian].
3. Herasymenko, V. H. (1997). Osnovy turystychnoho biznesu [Fundamentals of travel business] (Tutorial). Odessa: Chornomor'ya. [in Ukrainian].
4. Hontarzhavska, L. I. (2008). Rynok turystychnykh posluh v Ukrayini [Tourism market in Ukraine] (Tutorial). Donetsk: East Publishing House. [in Ukrainian].
5. Horishevskyy, P. V., Vasiliev, V. P., & Zinko Y. V. (2003). Sil's'kyy zelenyy turizm: orhanizatsiya hostynnosti na seli [Green tourism: hospitality organization in the village] (Textbook). Ivano-Frankivsk: Town-H. [in Ukrainian].
6. Mykhaylichenko, H. (2003). Klasyfikatsiya zasobiv rozmishchennya turystiv u sil's'kiy mistsevosti [Classification of tourist accommodation in rural areas]. Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu – Herald of Kyiv National University of Trade and Economics, 6, 97-103. [in Ukrainian].
7. Molnar, O. S., Serzhanov, V. V., & Vazhynskyy, F. A. (2008). Funktsiyi ta struktura turystychno-rekreatsiynoho kompleksu rehionu [Functions and structure of the tourism and recreational sector in the region]. In Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Ekonomika [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economics]: Vol. 26 (pp. 30-36). [in Ukrainian].

Одержано 08.03.2017 р.